Válaszúton a szabad demokraták

Egy kis párt nagy ábrándjai

Van egy párt, ma már inkább csak pártocska, amely egyfelől a minap ünnepelte fennállásának tizedik évfordulóját, másfelől keményen obstruálja a városligeti helyszínű új Nemzeti Színház felépítését. *Pető* Iván szerint a kabinet a nemzet színháza helyett a „polgári erők színházát" ambicionálja. SZDSZ-es potentátok még soha nem „nemzeteltek" ilyen hévvel, mint manapság. A világ valamely távoli szögletéből most repatriált akár azt is hiheti, hogy ők a nemzeti gondolat leghitelesebb, lánglelkű szószólói. Kicsodák is ők voltaképpen?

Exkommunisták, egykori lukácsisták és maoisták voltak e párt „előmunkásai", később lettek tábornokai. Olyikuk – legyünk finomak – rákosista BM-es családban cseperedett föl, illetve egyikük „visszanősült" a bölcs tanító közvetlen munkatársának famíliájába. Természetesen a fiúk nem felelősek az atyák vétkéért, de a gyakoriság foka egy határon túl legalábbis eltűnődtető. Mindazonáltal elvitathatatlan érdemük, hogy a nemzetközi széljárás változásait hibátlanul érzékelve az úgynevezett „puha diktatúrában" ők mondták ki először (szamizdatban): *„Kádár Jánosnak mennie kell."* Ami akkor még nem párosult a rendszer leváltásának, csupán megreformálásának szorgalmazásával. Ez nem elmarasztalás, csak pőre ténymegállapítás. A limest a részvételükkel is kimunkált koncepció címe jelezte: *Fordulat és reform.* Az elkerülhetetlen változások szeizmikus rezgéseit a legkülönbözőbb hovatartozásúak is érzékelték már akkor, és ki ezért, ki azért figyelmezett tilalmas textusaikra. (Az apparátcsikok is buzgón böngészték az MTI-bizalmasokat.) Munkásságuk dicséretes *tett* volt, még akkor is, ha a késő Kádár-kori diktatúra puhasága szamizdatos tevékenységük kezelésében is megmutatkozott. Nyilvánvalóan politikai ellenzéki fellépésüket nem az '56 utáni brutális represszióval torolta meg, inkább működésük retardálását célzó kicsinyes komisztkodásokkal. Esetenkénti „lefenyítésük" mértékéről gyakran az az *Aczél* György döntött, aki bizonyos óvatos változtatásokat maga is indokoltnak talált, kifele meg lázasan *szimulált* egy már-már európain liberális Magyarországot. Olykor beérte a nyájtól elkódorgottak visszaédesgetésének, „kijózanításának" kísérletével, így például volt, hogy *Eörsi* Istvánt könyökénél fogva odacibálta a szobája falán függő Európa-térképhez, okítólagosan mutatván neki, hogy a Szovjetunió micsoda hatalmas veres folt. Úgyhogy eme sajátos értelmiségi csoportosulásnak és a hatalomnak ütközéseit csupán enyhe túlzás családi marakodásnak nevezni.

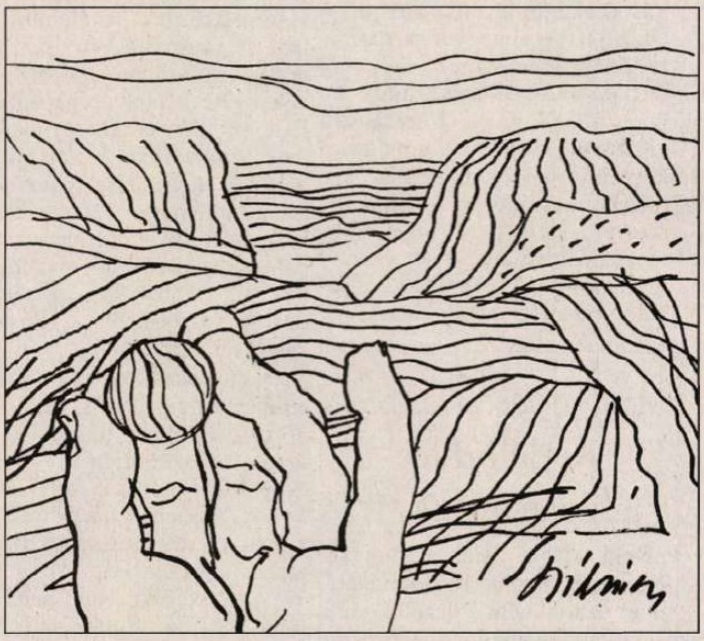

SZILVÁSY NÁNDOR RAJZA

Ekkoriban még minden március tizenötödikén demonstráltak, olyan látszatot keltve, hogy a nemzeti ügy elkötelezett vállalói, noha egyidejűleg nyomatékosan *országot* mondtak, írtak *nemzet* helyett – akarva-akaratlanul kedvében járva így a hatalomnak. *Szetáztak* is, ám a Bokros-csomag és a szegények „bővített újratermelése" idején már nyomát sem mutatták korábbi empátiájuknak, segítőkészségüknek, ami alapot ad a gyanúhoz: a rendszerváltás előtt is csak taktikáztak. Legendáriumuk szerint az egyébként politológiai tankönyvbe kívánkozóan sumák négyigenes népszavazás éppen csak megnyerésével váltak jelentékeny párttá – valószínűbb, hogy a Végvárisztori ügyes kiaknázásával. Jelentékeny politikai tőkét kovácsoltak a holtáig kommunista *Nagy* Imre és mártírtársai újratemetéséből, hogy annál dühödtebben antikommunistázzanak a '90-es választási kampány során. Nem kalkulálva a lakosság hangulatának kényszerű fáziskésésével (vagy ha mégis, még készületlenül, eleve vesztésre, második helyre spekulálva), hogy aztán előbb megegyezést kössenek az ugyancsak agyonpocskondiázott MDF-fel, majd '94-ben koalícióra lépjenek az MSZMP utódpártjával. (Itt most következhetne a médiaháború meg az antiszemitizmusra rájátszásuk komor krónikája, de mindez már agyoncsócsált közhely – elhagyom.)

Az individuális szabadságjogok, a privatizáció és a piac mindent megoldó – egyedül üdvözítő – szentháromságát vallották, vallják, s lettek később, kormányzati szerepkörben a ma már világszerte egyre több kritikával illetett neoliberális gazdaságpolitika erőszakos, kérlelhetetlen protagonistái. (Oly vallásosan hittek ezekben, mint korábban a kommunista tanokban.)

Szó se róla, a negyvenévi reálszocializmus után szükség volt itt a liberális kúrára (is), s mivel a kisgazdák kivételével minden induló parlamenti párt liberális értékeket is vallott (no meg a Nyugat is ezt várta el), a fokozatosan kiépülő új, demokratikus államrezonba kezdettől fogva és szinte *l'art pour l'art* liberális intézmények épültek, főleg a jogrendszerbe (minek folytán a bűnözők emberi jogai háttérbe szorították a bűnüldözés és az áldozatok érdekeit). Ezek jelentékeny része csakhamar elhibázottnak, diszfunkcionálisnak bizonyult, kínkeserves korrigálásra szorult, de a szabad demokraták dicséretére legyen mondva: a képtelen amerikai esküdtbíráskodás hazai meghonosítását nem kezdeményezték. A folyamat szerencsére odáig nem jutott el, hogy általános elfogadottságnak örvendjen egy élettani deviancia mint „tiszteletre méltó és alternatív" másság. Miként nem kaptak zöld utat a lágy drogok sem, ahogyan azt *Konrád* György az Országgyűlésnek címzett szózatában szorgalmazta – viszont retorikájukban a páratlan kulturális vívmány rangjára emelkedett a Sulinet program…

A szociális érzékenység szívbemarkoló zsoltárját mostanában intonálók talpig páncélban törtek lándzsát a brutális Bokros-csomag mellett, és Pető Iván 1995. március 10-én a Népszabadságnak lényegében azt nyilatkozta, hogy egyesek gyors – és gyakran gyanús, akár korrupt, bűnös – meggazdagodása, mások végleges lecsúszása mostanság predesztinációszerű, itt nincs mit tenni, legföllebb a politikus törekedhet a dolgok elviselhetővé tételére, hozzátéve, hogy: „Aki nem haszonélvezője, hanem elszenvedője a társadalmi differenciálódásnak, vagy legalábbis megőrzi szociális érzékenységét, az jó érzéssel kinézni sem tud a lakásából, hiszen mindenhol igazságtalansággal és méltánytalansággal találkozik."

Csak emlékeztetőül: Pető akkor a kisebbik kormányzó párt elnöke volt, és az SZDSZ adta a belügyminisztert…

A neoliberális gazdaságpolitika ázsiója világszerte leáldozóban van, s vele bukott az ország stratégiai iparágainak a multinacionális holdingok kezére játszását élénken helyeslő, segítő, a nemzeti polgárosodás érdekeit eláruló, valamint az egész ügyleten mit sem kereső (még az „élelmesség" hírébe sem keverhető, voltaképpen szánandóan balek) SZDSZ is. Akik benne hittek, csalatkoztak, és '98-ban cserbenhagyták.

Most nagy szorultságában „egyetlen liberális pártként" akar újra feltündökölni, feledve, hogy a liberális pártok immár világszerte a politika színezékei, koalíciók alkalmi kiegészítői – törpe alakulatok. S eközben főleg egy sajátos fővárosi kultúrtenyészetre, a művészvilág posztmodern sámánjaira meg a jócskán megcsappant, de még mindig számottevő médiabefolyására támaszkodik. Ábrándozik újabb tömegbefolyásról, szebb napokról.

Figyeljük érdeklődéssel, szelíd elnézéssel és fölényes türelemmel próbálkozásait.

Szabó Sándor